УДК 303.71:330.564.2

Федорова В.
студентка Харківського
торговельно-економічного
інституту КНТЕУ

Коваленко С.
студентка Харківського
торговельно-економічного
інституту КНТЕУ

Статистичний аналіз диференціації доходів населення України

Анотація. У статті розглянуто проблеми існуючої диференціації доходів населення України, зокрема заробітної плати, розглянуто фактори галузевої диференціації, нерівність у оподаткуванні доходів. Проведено статистичний аналіз диференціації доходів населення. Сформовано пропозиції щодо удосконалення методики аналізу рівня життя населення.

Ключові слова: доходи населення, диференціація доходів, рівень доходу.

Аннотация. В статье рассмотрено проблемы существующей дифференциации доходов населения Украины, в частности заработной платы, рассмотрено факторы отраслевой дифференциации, неравенство в налогообложении доходов. Проведено статистический анализ дифференциации доходов населения. Сформировано предложения по поводу усовершенствования методики анализа уровня жизни населения.

Ключевые слова: доходы населения, дифференциация доходов, уровень дохода.

Annotation. The article describes the problems of existing income inequality in Ukraine, show the main factors of sectoral differentiation, disproportion in a tax assessment. A statistical analysis of income differentiation. It was formulate the general suggestions for improving methods of analysis of the standard of living of the population.

Key words: income of the population, income differentials, income inequality.

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні намітилися позитивні тенденції в розвитку регіонів, що є свідченням виходу економіки із глибокої фінансово-економічної кризи. Проте поряд із позитивною динамікою розвитку провідних галузей регіонів посилюються диспропорції в регіональному розвитку. Посилення регіональної диференціації у розвитку регіонів призводить до появи низки проблем для держави, зокрема: уповільнення загальнонаціональних темпів економічного зростання, що пов'язане із необхідністю виділення більшої суми коштів для зменшення регіональної диференціації, а не для розвитку регіонів; підвищення соціальної напруги, посилення міграції населення та ін. Необхідність вирішення цих проблем обумовлює актуальність дослідження даної теми. Статистичний аналіз диференціації доходів населення дозволить визначити орієнтири державної політики з точки зору ефективного розподілу інвестиційно-фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам статистичного аналізу доходів населення присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема В. Гейця, А. Амоші, Т. Єфіменко, О. Раєвнєвої, О. Бобкової, І. Сторонянської, Л. Сеніва, Т. Поянок, Л. Задорожньої та ін. Так, О.В. Раєвнєва та О.Ю. Бобкова на підставі розкладання індексу Тейлора на його компоненти встановили, що нерівномірність регіонального розвитку в Україні пояснюється насамперед розбіжностями в розвитку більш розвинених за різними секторами економіки регіонів [1, с. 209].

Вище окреслені проблеми досліджувалися та знайшли своє висвітлення у працях зарубіжних вчених, зокрема, Н. Абакумової, С. Анікієва, Н. Каквані, В. Майєра, Б. Міланoвича, Н. Ферейри та ін. За певною межею регіональне розшарування, на думку учених Німецького інституту економічних досліджень (Берлін), неминуче наводить до неконтрольованих дезінтеграційних процесів, руйнування держави [2, с. 42].

Проте, визнаючи безумовні досягнення вищенаведених науковців, варто зауважити на потребу дослідження та подальшого розвитку концептуальних положень стосовно першочергових завдань державної політики доходів у відповідності до сучасних тенденцій розвитку національної економіки. Необхідність дослі-

дження причин та наслідків диференціації доходів населення України і обумовило вибір теми та її актуальність.

Постановка завдання (мета дослідження). Мета статті полягає у проведенні всебічного статистичного дослідження доходів населення України, а також розробка основних напрями вдосконалення регіональної політики.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, розглянемо визначення терміну «доходи населення»: 1) доходи населення — це всі матеріальні засоби, які домогосподарства отримують як результат економічної діяльності або як трансферти [3, с. 243]; 2) доходи населення — це інструмент для визначення рівня добробуту суспільства. Економіка, орієнтуючи населення на підвищення свого добробуту, передусім за рахунок трудової активності, ініціативи і підприємництва, поряд з підтриманням соціально-незахищених груп населення, потребує державних гарантій забезпечення споживання для всіх громадян [4]; 3)доходи населення — це сукупність коштів і витрат у натуральному виразі для підтримання фізичного, морального, економічного й інтелектуального стану людини [5] .

Тепер з'ясуємо, що означає поняття «диференціація доходів населення». Це різниця між рівнями грошових доходів різних груп населення. Розподіл доходів характеризується різницею між середніми річними доходами 10 відсотків групи громадян з найнижчими доходами і 10 відсотків групи громадян з найвищими доходами.

Розглянемо розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів за місяць за 2012–2014 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл населення в Україні за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів за 2012 – 2014 рр.*

Показники доходів у місяць (грн.)	Частка населення у 2012 році (у %)	Частка населення у 2013 році (у %)	Частка населення у 2014 році (у %)
до 480,0	0,4	0,1	0,1
480,1–840,0	3,2	2,3	1,4
840,1–1200,0	12,6	9,1	7,9
1200,1–1560,0	23,8	21,2	19,2

1560,1–1920,0	21,2	21,9	23,1
1920,1–2280,0	14,5	16,6	16,5
2280,1–2640,0	9,3	10,5	11,7
2640,1–3000,0	5,6	6,8	7,8
3000,1–3360,0	3,1	4,3	4,6
3360,1–3720,0	2,1	2,0	2,5
понад 3720,0	4,2	5,2	5,2
Усього	100,0	100,0	100,0

* Складено за матеріалами [6].

Як свідчать дані таблиці, більшість населення України за 2012-2014 роки отримують дохід від 1200 до 1920 грн. Так, у 2012 р. більшість населення отримали дохід від 1200,1 до 1560,0 грн. У 2013 та 2014 роках — від 1560,1 до 1920,0 грн. Друга за часткою група та верства населення, які отримала дохід від 1920, до 2280,0 грн. Значна частина населення України (близько 20 %) отримують середньодушовий дохід менше ніж величина прожиткового мінімуму, що є негативним фактором, що посилює соціальну нестабільність у суспільстві.

Важливого значення має аналіз децильних коефіцієнтів диференціації доходів населення. Децильний коефіцієнт диференціації доходів населення показує у скільки разів мінімальні доходи 10% найбагатшого населення перевищують максимальні доходи 10% найменш забезпеченого населення. Аналогічно йому існує квінтильний коефіцієнт доходів (витрат) – співвідношення рівня доходів (витрат) 20 % найбільш забезпечених верств населення до рівня доходів (витрат) 20 % найменш забезпечених верств населення [7].

Значення квінтильного коефіцієнта за 2012 – 2014 роки представлено у наступній табл. 2.

Таблиця 2

Значення квінтильного коефіцієнта по загальних фондах в Україні за 2012-2014 роки

Рік	Значення коефіцієнта
2012	3,2
2013	3,3
2014	3,1

* Складено за матеріалами [6].

З табл. 2 можна зробити висновок про те, що значення квінтильного коефіцієнта за 2012–2014 роки залишилося майже незмінним. Згідно з ним, рівень 20% найбільш забезпечених верств населення переважає над рівнем доходів 20 % найменш забезпечених верств населення майже у 3 рази за всі роки з 2012 по 2014.

Оцінка типу регіонального розвитку допускає застосування різних показників математичної статистики, використовуваний для оцінки розкиду (розсіювання) компонент вектора від середнього значення, — розмах варіації, дисперсія, середньоквадратичне відхилення та ін. Відзначимо, що використовуються для визначення типу регіонального розвитку індикатори з арсеналу математичної статистики дають різні кількісні характеристики його інтенсивності. Це необхідно мати на увазі при їх економічної інтерпретації. У нашій роботі для оцінки процесу диференціації банківського кредитування ми використовуємо коефіцієнт варіації, який розраховується за формулою [8]:

$$V_\sigma = \frac{\sigma_x}{\overline{x}} \cdot 100\,\%,$$

де σ_x — середньоквадратичне відхилення регіональних показників доходів населення від середнього рівня; $\overline{x}$ — середні темпи зростання доходів населення по всіх регіонах країни.

Аналіз коефіцієнтів варіації, які характеризують зміну диференціації доходів населення, наведені у табл. 3.

Таблиця 3

Коефіцієнт варіації, всі області України (в %)

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Дисперсія	1,76	2,30	7,91	449,81	138,48
Середньоквадратичне відхилення	1,33	1,52	2,81	21,21	11,77
Середнє значення, %	115,04	115,09	106,23	97,93	114,98
Коефіцієнт варіації	1,15	1,32	2,65	21,66	10,23

Чітко видно тенденція до регіональної асиметрії, що призводить до поглиблення міжрегіональних відмінностей у доходах населення. Коефіцієнт варіації, розрахований по всіх областях країни, виявив стійку тенденцію до зростання. Зростаючи масштаби концентрації кредитних ресурсів підтверджуються наступними

даними. На п'ять регіонів (м Київ, Київська область, Донецька, Дніпропетровська, Харківська та Одеська області) припадало у 2010 р. 46,0 % доходів населення, тоді як у 2015 р. – 47,9 %.

Висновки. Статистичний аналіз дав змогу зробити висновок про посилення процесу диференціації доходів населення України. Особливо прискорився цей процес в останні роки. При цьому слід відмітити, що значення квінтильного коефіцієнта за 2012–2014 роки залишилося майже незмінним. Згідно з ним, рівень 20% найбільш забезпечених верств населення переважає над рівнем доходів 20 % найменш забезпечених верств населення майже у 3 рази за всі роки з 2012 по 2014 рр. Більшість населення України за 2012-2014 рр. отримують дохід від 1200 до 1920 грн. Необхідно відмітити, що зараз Україна здійснила і продовжує здійснювати вагомі кроки в напрямку удосконалення методики аналізу рівня життя населення, його диференціації за доходами, і наближується у своїй роботі до існуючих світових стандартів. Тому, на нашу думку, щоб реалізувати ефективну соціально-демографічну політику, особливо на регіональному рівні, потрібен постійний моніторинг рівня життя населення, і це вимагає частого і надійного вимірювання основних показників, з урахуванням специфіки окремих регіонів країни.

Література:

1. Раєвнєва О. В., Бобкова О. Ю. Визначення джерел нерівномірності розвитку регіонів України на підставі розкладання індексу Тейлора // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2 (128).– С. 200–210.

2. Лавровский Б. Изменение региональной ассиметрии на примере России/ Б. Лавровский // Вопросы экономики. – 1999. – № 3. – С. 42–52.

3. Галаева Е. В. Корсакова А. А. Макроэкономика: учебное пособие. – Московский международный інститут економетрики, інформатики, финансов и права. – М., 2003. – 267 с

4. Завіновська Г. Т. Економіка праці:навчальний посібник [Електронний ресурс] /Г.Т.Завіновська. – Режим доступу: http://studentbooks.com.ua/ content/view/317/39/1/0/

5. Форми доходів населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econ-house.ru/ekonomichna-teorija/7/262-formi-doxodiv-naselennya.

6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

7. Сенів Л. А. Оцінка диференціації доходів населення / Л. А. Сенів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com /2012_11_29/1_seniv.htm

8. Мармоза А.Т. Теорія статистики [текст] підручник / А. Т. Мармоза – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 185 с.